

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2022
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Wiedza o społeczeństwie
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Termin egzaminu:</i>	13 maja 2022 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2022 r.

Opracowanie

dr hab. Piotr Załęski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Elwira Górczak-Ulman (OKE w Gdańsku)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04
e-mail: sekretariat@cke.gov.pl
www.cke.gov.pl

Spis treści

Opis arkusza maturalnego	4
Dane dotyczące populacji zdających	5
Przebieg egzaminu	6
Podstawowe dane statystyczne	7
Komentarz	16

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku 2022 egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie był przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 grudnia 2020 r.¹.

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie składał się z 31 zadań, spośród których 4 zadania zawierały dwie części, a 2 zadania – trzy części. Łącznie w arkuszu znalazło się zatem 39 poleceń. 12 poleceń było sformułowanych do zadań (lub ich części) zamkniętych (wyboru wielokrotnego, prawda/fałsz, na dobieranie). Treści każdego z bloków w nauczaniu WoS-u zostały uwzględnione, przy tym najwięcej zadań dotyczyło bloku *Spółeczeństwo* (choć najwięcej punktów można było zdobyć za rozwiązania zadań z zakresu bloku *Polityka*), a najmniej – *Gospodarka*. Do każdego z zadań testowych oraz do jednego z wypracowań dołączono materiał źródłowy.

Każde z zadań sprawdzało umiejętności w obszarze wymagań ogólnych: wykorzystanie i tworzenie informacji. 3 zadania testowe (lub ich części) weryfikowały wyłącznie ten obszar, dwa obszary były sprawdzane przez 27 zadań testowych (lub ich części), trzy obszary – przez 7 zadań testowych (lub ich części). Wypracowania weryfikowały dwa lub trzy wymagania ogólne. W związku z powyższym wybrano do każdego zadania jedno wymaganie ogólne realizowane w największym stopniu. Wykorzystanie i tworzenie informacji (I) to wymaganie, które spełniają we wskazanym stopniu zadania: 2., 6., 7., 21.1., 21.2., 26.1. i 31. (łącznie 18 punktów); Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów (II) – zadania: 1., 3.1., 3.2., 8., 9., 21.3., i 26.2. (łącznie 7 punktów); Współdziałanie w sprawach publicznych (III) – zadanie 20. (3 punkty); Znajomość zasad i procedur demokracji (IV) – zadania: 5., 13.1., 13.2., 14., 15.1., 15.2. i 16. (łącznie 9 punktów); Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej (V) – zadania: 4., 11., 12.1., 12.2., 17., 18., 19. i 22. (łącznie 12 punktów); Rozumienie zasad gospodarki rynkowej (VI – III etap) – zadanie 10 (1 punkt); Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony (VI – IV etap, zakres podstawowy) – zadanie 23. (1 punkt); Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie (VI – IV etap, zakres rozszerzony) – zadania: 24., 25., 26.3., 27., 28., 29. i 30. (łącznie 9 punktów).

Za rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać maksymalnie 60 punktów, w tym: 12 – za zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, na dobieranie i prawda-fałsz), 36 – za zadania otwarte (krótkiej odpowiedzi i z luką) oraz 12 – za wypracowanie. Podczas rozwiązywania zadań można było korzystać z kalkulatora prostego.

¹ Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. z 2020 r., poz. 493, z późn. zm.).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		16 297
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	13 440
	z techników	2 853
	z branżowych szkół II stopnia	4
	ze szkół na wsi	514
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	3 068
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	5 596
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	7 119
	ze szkół publicznych	14 027
	ze szkół niepublicznych	2 270
	kobiety	9 730
	mężczyźni	6 567
	bez dysleksji rozwojowej	14 289
	z dysleksją rozwojową	2 008

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 93 osoby – laureatów i finalistów Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	114
	słabowidzący	34
	niewidomi	1
	słabosłyszący	26
	niesłyszący	10
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	15
	Ogółem	200

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			13 maja 2022
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			2 897
Liczba zespołów egzaminatorów			32
Liczba egzaminatorów			534
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			29
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	3
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	26
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			281

² Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r., poz. 2223, z późn. zm.).

³ Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r., poz. 1327, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

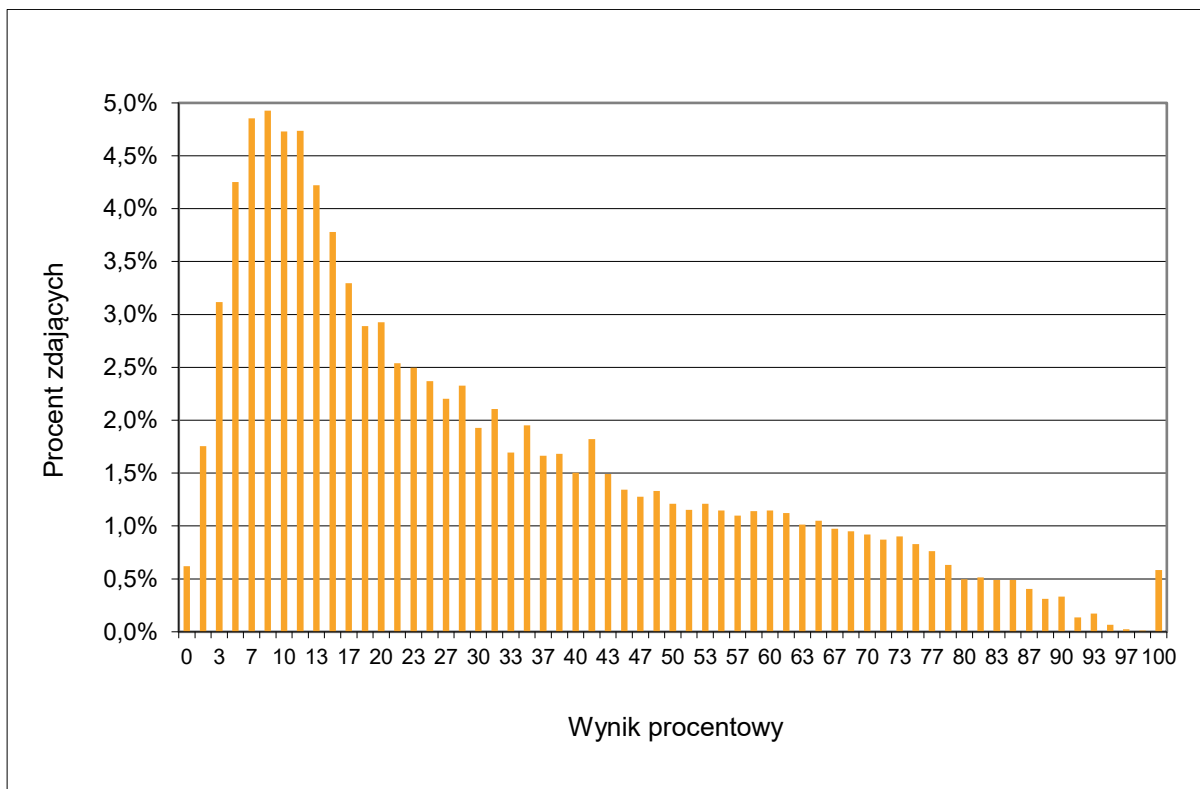

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	16 297	0	100	23	8	30	24
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	13 440	0	100	28	12	33	24
z techników	2 853	0	100	12	8	17	14

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla kategorii liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2022			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający: 1) charakteryzuje [...] społeczeństwa, ze względu na obowiązujące w nich reguły i więzi; 2) podaje przykłady norm i instytucji społecznych; charakteryzuje ich funkcje w życiu społecznym.	69
2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający: 1) porównuje modele socjalizacji [...].	44
3.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	4. Struktura społeczna. Zdający: 3) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej.	45
3.2.	II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.		27
4.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 4) charakteryzuje mniejszości narodowe, etniczne i grupy imigrantów żyjące w Polsce (liczebność, historia, kultura, religia itp.); wymienia prawa, które im przysługują.	20
5.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 1) wymienia podmioty społeczeństwa obywatelskiego. (III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 1) przedstawia [...] zrzeszenia obywatelskie [...]. (III etap) 16. Samorządy i ich znaczenie. Zdający: 1) [...] podaje przykłady działania samorządów zawodowych [...].	49
6.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	13. Opinia publiczna. Zdający: 3) odczytuje i interpretuje [...] wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej.	45
7.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	13. Opinia publiczna. Zdający: 3) odczytuje i interpretuje tabele [...] prezentujące wyniki badania opinii publicznej. (III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający: 2) przedstawia sposób [...] działania władz gminy [...].	39
8.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 3) opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu, państwa [...]; 5) przedstawia zasady [...] funkcjonowania [...] organizacji pożytku publicznego w Polsce. (III etap) 27. Gospodarka w skali państwa. Zdający: 3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) [...].	49

9.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	22. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia. Zdający: 2) omawia na przykładach patologie życia publicznego (np. korupcja, nepotyzm, klientelizm) i wyjaśnia, dlaczego wpływają one destrukcyjnie na życie publiczne. (III etap) 30. Etyka w życiu gospodarczym. Zdający: 2) podaje przykłady zjawisk z szarej strefy w gospodarce i poddaje je ocenie.	26
10.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	27. Gospodarka w skali państwa. Zdający: 3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) [...].	49
11.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. 17. Systemy partyjne. Zdający: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej [...]. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 2) wyjaśnia różnice między ordynacjami wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Polsce. (III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający: 2) przedstawia sposób wybierania [...] władz gminy [...]. (III etap) 18. Samorząd powiatowy i wojewódzki. Zdający: 1) przedstawia sposób wybierania samorządu powiatowego i wojewódzkiego [...].	31
12.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	17. Systemy partyjne. Zdający: 1) charakteryzuje system [...] dwupartyjny i wielopartyjny. (III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 1) przedstawia główne podmioty życia publicznego ([...] politycy i partie, władza [...]). (III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający: 1) wymienia partie polityczne obecne w Sejmie; wskazuje te, które należą do koalicji rządzącej, i te, które pozostają w opozycji.	20
12.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	17. Systemy partyjne. Zdający: 5) wyjaśnia znaczenie progu wyborczego dla reprezentatywności wyborów i tworzenia rządzącej koalicji. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 2) wyjaśnia różnice między ordynacjami wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Polsce.	30

13.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 3) opisuje formy aktywności obywateli w ramach [...] państwa [...]. (III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 4) wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie [...] krajowym [...]. (III etap) 13. Władza ustawodawcza w Polsce. Zdający: 1) przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw.	31
13.2.		12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 3) opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu [...]. 28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 1) [...] opisuje instytucję referendum lokalnego.	22
14.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych [...]; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, [...] Francji [...]. 21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów).	26
15.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 1) opisuje wartości będące fundamentem współczesnej demokracji. 19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych [...]; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne [...] Szwajcarii [...].	57
15.2.			30
16.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec [...]. 3) przedstawia zasady odpowiedzialności [...] politycznej; wskazuje, kto im podlega. 24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) wymienia kompetencje Sejmu [...]; 3) podaje przykłady stosowania w procedurze legislacyjnej polskiego parlamentu większości [...] bezwzględnej [...]. 26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) przedstawia konstytucyjne procedury [...] odwoływania rządu, zmiany rządu i zmiany ministrów.	20

17.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 4) przedstawia procedurę zmiany Konstytucji. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem [...]. (III etap) 13. Władza ustawodawcza w Polsce. Zdający: 1) przedstawia [...] sposób tworzenia ustaw.	15
18.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) opisuje źródła prawa w Polsce [...]. (IV z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa [...].	32
19.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	31. Sądy i Trybunały. Zdający: 1) przedstawia sposób powoływania i zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu. (III etap) 15. Władza sądownicza. Zdający: 1) przedstawia organy władzy sądowniczej [...].	35
20.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	31. Sądy i Trybunały. Zdający: 3) przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce [...]. 32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: [...] zobowiązań [...]. 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 3) pisze fikcyjny pozew w sprawie cywilnej [...]. (IV z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 6) przedstawia uczestników i przebieg procesu [...] cywilnego [...].	37
21.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	(IV z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) [...] interpretuje proste przepisy prawne; 6) [...] uzasadnia znaczenie mediacji.	51
21.2.	V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.		68
21.3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 2) charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane metody rozwiązywania sporów [...]. (III etap) 1. Podstawowe umiejętności życia w grupie. Zdający: 3) przedstawia [...] podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów [...].	36
22.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) wskazuje gałęzie prawa i kodeksy, w których szukać należy odpowiednich przepisów. 32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 2) stosuje [...] podstawowe pojęcia [...] prawa cywilnego [...]. (IV z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 2) wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, [...] nie ma winy bez prawa, [...]) [...]. 4) [...] wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy; 6) przedstawia uczestników [...] procesu [...] karnego [...].	35

23.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	36. Prawa człowieka. Zdający: 3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne; wskazuje, do której generacji należą poszczególne prawa. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (IV z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje [...]; 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka [...].	26
24.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 5) wymienia regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy w Euroazji, ocenia ich znaczenie dla danego regionu i świata.	34
25.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele [...].	53
26.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	14. Środki masowego przekazu. Zdający: 5) krytycznie analizuje przekazy medialne, [...] odróżniając informacje od komentarzy. (III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający: 3) [...] wskazuje różnice między przekazami i odróżnia informacje od komentarzy.	67
26.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	18. Instytucja państwa. Zdający: 4) odróżnia suwerenność zewnętrzną od suwerenności wewnętrznej. 40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 7) wymienia konflikty, którym towarzyszy terroryzm; wyjaśnia ich przyczyny oraz motyw i sposoby działania terrorystów [...]. (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 1) wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym jest władza państwowa.	9
26.3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa [...]).	15

27.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Zdający: 3) omawia na przykładach przyczyny [...] długotrwałych konfliktów między narodami [...]; 4) omawia przyczyny i skutki konfliktów społecznych w państwach [...] Azji [...]. 40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 5) wskazuje i wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych we współczesnym świecie. 44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 2) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego.	12
28.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	43. Integracja europejska. Zdający: 1) omawia [...] przebieg integracji europejskiej ([...] główne dokumenty i [...] fazy integracji). (III etap) 20. Integracja europejska. Zdający: 4) wskazuje na mapie członków Unii Europejskiej [...].	11
29.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	43. Integracja europejska. Zdający: 2) charakteryzuje sposób powoływania, działania i najważniejsze kompetencje instytucji Unii Europejskiej (Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska, Rada Europejska [...]).	14
30.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 3) wyjaśnia przyczyny dysproporcji między globalną Północą i globalnym Południem oraz mechanizmy i działania, które ją zmniejszają lub powiększają. (III etap) 23. Problemy współczesnego świata. Zdający: 1) porównuje sytuację w państwach globalnego Południa i globalnej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność.	23

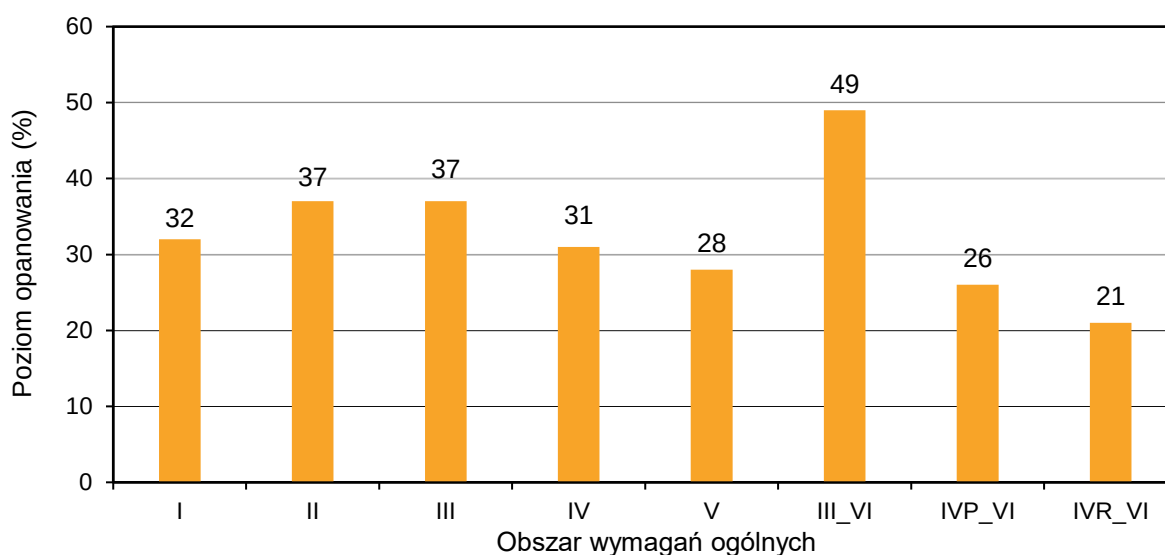
31.	Temat 1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	4. Struktura społeczna. Zdający: 1) opisuje strukturę klasowo-warstwową polskiego społeczeństwa [...]; 3) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; 4) opisuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia oraz sposoby przeciwdziałania temu zjawisku; 5) charakteryzuje wybrane problemy życia społecznego w Polsce (w tym sytuację młodych ludzi); rozważa możliwości ich rozwiązania. 5. Zmiana społeczna. Zdający: 3) analizuje sposoby adaptacji do zmiany społecznej [...]. (III etap) 3. Współczesne społeczeństwo polskie. Zdający: 2) omawia problemy i perspektywy życiowe młodych Polaków [...]. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 2) rozważa dylematy związane z prawami socjalnymi i sposobem ich realizacji przez państwo. (III etap) 24. Gospodarka rynkowa. Zdający: 1) przedstawia podmioty gospodarcze (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, państwo) i związki między nimi. (III etap) 29. Wybór szkoły i zawodu. Zdający: 1) wskazuje główne przyczyny bezrobocia w swojej miejscowości, regionie i Polsce; ocenia jego skutki.	21
	Temat 2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	17. Systemy partyjne. Zdający: 1) charakteryzuje system [...] dwupartyjny i wielopartyjny; 3) przedstawia system partyjny [...] Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji i Stanów Zjednoczonych [...]; 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej [...] w powiązaniu z systemem dwupartyjnym [...]. 19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych [...]; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych [...]; 3) przedstawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; wskazuje, kto im podlega. 20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 2) zarysowuje główne funkcje izby wyższej i niższej parlamentów w wybranych państwach (w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Niemczech) [...]; 5) [...] wyjaśnia rolę opozycji w pracy parlamentu. 21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów); 2) charakteryzuje kompetencje rządu w państwie demokratycznym i relacje między rządem a głową państwa.	

	Temat 3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) wskazuje gałęzie prawa i kodeksy, w których szukać należy odpowiednich przepisów. 34. Prawo administracyjne. Zdający: 1) odróżnia akty administracyjne od innego rodzaju dokumentów; rozpoznaje, kiedy akt administracyjny jest ważny; 2) przedstawia strukturę sądownictwa administracyjnego; opisuje przebieg postępowania administracyjnego; 3) wyjaśnia, jak odwołać się od decyzji i postanowień organów administracyjnych (odwołanie, zażalenie, skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego). 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 3) pisze [...] odwołanie od decyzji administracyjnej [...]. (IV z.p.) 1. Młody obywatel w urzędzie. Zdający: 5) wyjaśnia, co może zrobić obywatel, gdy nie zgadza się z decyzją urzędu; 6) sporządza urzędowy wniosek, skargę i odwołanie. (III etap) 15. Władza sądownicza. Zdający: 1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują.	
--	----------	---	--	--

WYKRES 2.

POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

(WEDŁUG ZADAŃ SPEŁNIAJĄCYCH DANE WYMAGANIE W NAJWIĘKSZYM STOPNIU)

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

Poziom rozwiązywalności zadań zależał od wymagania ogólnego, którego opanowanie w głównym stopniu sprawdzało dane zadanie. Poziomy te liczone dla wszystkich zadań z zakresu poszczególnych wymagań mieściły się w przedziale 21–49%. Rozpiętość tak liczonych średnich wyników była zatem nieco mniejsza niż w zeszłym roku (wówczas przedział wyniósł 18–50%).

Najslabsze rezultaty (poziom wykonania 21%) miały zadania (lub części zadań) sprawdzające wiedzę i umiejętności z zakresu z VI wymagania ogólnego na IV etapie edukacyjnym w zakresie rozszerzonym (Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie), choć rezultat zadań dotyczących tego wymagania nieco wzrósł w porównaniu do zeszłego roku (o 3 punkty procentowe). Nieco niższy niż średni rezultat z arkusza był wynik zadania z zakresu VI wymagania ogólnego na IV etapie edukacyjnym w zakresie podstawowym (Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony) – tu poziom wykonania wyniósł 26%, a więc spadł w stosunku do zeszłego roku o 13 punktów procentowych, przy tym usytuował się w dolnej granicy w dotychczasowych maturach (w poprzednich latach w przedziale 24–56%).

Bliski do średniego wyniku całego arkusza był poziom wykonania zadań z zakresu V wymagania ogólnego (Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej) – wyniósł on 28%, a zatem był o 7 punktów procentowych słabszy niż w roku poprzednim, ale mieścił się w środku rezultatów z dotychczasowych matur (22–35%). Nieco lepiej maturzyści rozwiązali zadania z zakresu IV wymagania ogólnego (Znajomość zasad i procedur demokracji) – ich poziom wykonania (31%) nie odbiegał znacznie od tego z lat poprzednich (29–34%). Na podobnym poziomie maturzyści rozwiązali zadania z zakresu I wymagania ogólnego (Wykorzystanie i tworzenie informacji) – ich średni rezultat (32%) był najlepszy w dotychczasowych maturach, a podniósł się w stosunku do lat 2019–2021 o 13 punktów procentowych. Ten wzrost jest związany tak z najlepszą realizacją wypracowania (poziom wykonania – 21%, w poprzednich latach 10–18%) dla matur w formule 2015, jak i z najlepszym w dotychczasowych maturach poziomem wykonania zadań wymagających nade wszystko korzystania z informacji (wyniósł on 52%, a w poprzednich latach mieścił się w przedziale 32–44%).

Rezultaty rozwiązywalności zadań (lub części zadań) z zakresu pozostałych wymagań były znacznie wyższe niż średni wynik dla całego arkusza. W przypadku zadania z zakresu III wymagania ogólnego (Współdziałanie w sprawach publicznych) rozwiązywalność na poziomie 37% jest równoznaczna z tym, że był to jeden z wyższych wyników w dotychczasowych maturach (w poprzednich latach w przedziale 19–42%). Z kolei taki sam średni wynik zadań sprawdzających umiejętności typowe dla II wymagania ogólnego (Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów) oznaczał znaczny spadek w stosunku do roku poprzedniego (o 13 punktów procentowych) i jeden z gorszych wyników w maturach w formule 2015 (w poprzednich latach mieścił się w przedziale 28–61%).

Znaczącą niespodzianką okazał się z kolei poziom wykonania zadania z zakresu VI wymagania ogólnego na III etapie edukacyjnym (Rozumienie zasad gospodarki rynkowej) – wyniósł on 49% (w poprzednich latach mieścił się w przedziale 10–32%). Wynik ten wraz ze

spadkiem poziomu wykonania zadania z zakresu VI wymagania ogólnego dla IV etapu edukacyjnego w zakresie podstawowym po raz pierwszy oznacza sytuację korelacji między średnim wynikiem zadań dotyczących zmiennego VI wymagania ogólnego a etapem i zakresem edukacyjnym (49% – 26% – 21%).

Wyłączając jedyne zadanie z zakresu bloku *Gospodarka*, najłatwiejsze – jak co roku – okazały się dla zdających zadania z bloku *Społeczeństwo* (12 zadań za 12 punktów; zadania: 1., 2., 3.1., 3.2., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 21.3. i 26.1.), których średni poziom wykonania wyniósł 43%. Ten rezultat był o 2 punkty procentowe wyższy niż analogiczny z zeszłego roku i niż średnia dla zadań z tego bloku w dotychczasowych maturach. Warto podkreślić także typową i dość znaczącą rozpiętość wyników zadań z tego bloku – w analizowanej maturze mieściły się one w przedziale 20–69%. Wśród zadań z tego bloku dwa okazały się umiarkowanie trudne, a wyniki kolejnych czterech zadań trudnych były zadowalające (zadania trudne o poziomie wykonania minimum 45%).

Kolejnymi w skali trudności były – także jak zwykle – zadania z zakresu tematyki prawnej (7 zadań za 11 punktów; zadania: 18., 19., 20., 21.1., 21.2., 22. i 23.), przy tym ich średni poziom wykonania był identyczny, jak w zeszłym roku i o 6 punktów procentowych wyższy niż średnia z zadań z tego bloku z lat 2015–2020. Wyniósł on 39%, a rezultaty zadań mieściły się w przedziale 26–68%. Był to kolejny blok, z którego żadne zadanie nie okazało się bardzo trudne, a dwa z nich były dla zdających umiarkowanie trudne.

Tegoroczne wyniki zadań z zakresu tematyki politycznej (11 zadań za 15 punktów; zadania: 11., 12.1., 12.2., 13.1., 13.2., 14., 15.1., 15.2., 16., 17. i 26.2.) były o 3 punkty procentowe niższe niż średnia dla zadań z tego bloku w dotychczasowych maturach. Poziom ich wykonania wyniósł 26%, a ich rezultaty mieściły się w przedziale 9–57%. Zwraca uwagę, że tylko jedno zadanie z tego bloku okazało się dla maturzystów umiarkowanie trudne, dwa – bardzo trudne, a rezultat kolejnych dwóch wyniósł 20%.

Jak co roku, najniższy rezultat (21%) osiągnięto w zadaniach z problematyki stosunków międzynarodowych (7 zadań za 9 punktów; zadania: 24., 25., 26.3., 27., 28., 29. i 30.; przedział poziomu wykonania 11–53%). Oznacza to wzrost w stosunku do zeszłego roku o 5 punktów procentowych, a w stosunku do średniej zadań z tego bloku z lata 2015–2019 – o 2 punkty procentowe. Zwraca uwagę, że aż cztery zadania z tej tematyki należy zakwalifikować jako zadania bardzo trudne. Zatem stanowiły one zarówno większość zadań z tego bloku, jak i większość zadań bardzo trudnych.

W tym roku różnica między wynikami zadań z bloku najtrudniejszego i najłatwiejszego (w przypadku bloków typowych dla nauczania na IV etapie edukacyjnym) wyniosła 22 punkty procentowe, a zatem była o 3 punkty procentowe niższa niż w roku ubiegłym i zbliżona do średniej takiej różnicy z lat 2015–2020.

Należy podkreślić, że mamy do czynienia z generalnymi prawidłowościami między rodzajami bądź formami zadań a ich średnimi wynikami. Jak co roku, najtrudniejszy typ zadania stanowi wypracowanie, choć należy podkreślić, że jego tegoroczny poziom wykonania (21%) był o 8 punktów procentowych wyższy niż ubiegłoroczny i niż średnia z tego typu zadań w dotychczasowych maturach w formule 2015.

Także jak zwykle, najłatwiejsze dla zdających okazały się zadania zamknięte – ich średni poziom wykonania wyniósł w tym roku 40%, a zatem był – odpowiednio o 2 punkty procentowe i 1 punkt procentowy – wyższy niż w zeszłym roku i niż średnia dla wszystkich tych zadań w dotychczasowych maturach. Prawidłowością jest też, że najprostsze dla zdających okazały się zadania wielokrotnego wyboru (średni rezultat – 50%), przy tym spośród czterech zadań umiarkowanie trudnych będących zadaniami zamkniętymi aż trzy miały właśnie taką formę. W tegorocznej maturze zwraca uwagę relatywnie niski rezultat zadań na dobieranie – średni poziom wykonania zadań o tej formie wyniósł tylko 22%.

Średnie rezultaty zadań krótkiej odpowiedzi i z luką wyniosły w tym roku 30%, a zatem były – odpowiednio o 1 punkt procentowy i o 2 punkty procentowe – wyższe niż w zeszłym roku i niż średnia dla wszystkich tych zadań w dotychczasowych maturach. W tym roku – podobnie jak w poprzednim – nie ma dotychczasowej prawidłowości w różnicach rezultatów tych zadań w zależności od typu oczekiwanej odpowiedzi. Zadania wymagające podania nazw (zadania z luką i krótkiej odpowiedzi „zamknięte”) zostały rozwiązane na poziomie 30% – o 1 punkt procentowy wyższym niż w zeszłym roku. Z kolei średni rezultat zadań KO wymagających nieco dłuższej wypowiedzi (np. wyjaśnienia czy uzasadnienia), a zatem takich, dla których w zasadach oceniania podano przykładową odpowiedź (zadania krótkiej odpowiedzi „otwarte”), wyniósł podobnie jak w zeszłym roku 29% (a więc był o 4 punkty procentowe niższy niż średnia dla wszystkich tego typu zadań z lat 2015–2020). Warto podkreślić, że połowa zadań bardzo trudnych to zadania KO tego typu. Te wyliczenia nie negują oczywiście faktu, że największą bolączką maturzystów były zadania wymagające do rozwiązania ścisłej wiedzy przedmiotowej, jednak w coraz większym stopniu – generalnie – poziom ich wiedzy wyrównuje się z poziomem innych kompetencji.

Oczywiście, trzeba wyraźnie zaznaczyć, że forma czy typ zadania nie zawsze mają przełożenie na jego rezultat – jedno z zadań zamkniętych (zadanie 28.) okazało się bowiem bardzo trudne, natomiast wśród zadań umiarkowanie trudnych znalazły się dwa zadania krótkiej odpowiedzi (zadania: 21.2. i 25.). W analizowanej maturze rozpiętości rezultatów wskazanych wyżej kategorii zadań wyniosły: 11–69% (zadania zamknięte), 12–53% (zadania KO i z luką wymagające podania nazw) oraz 9–68% (pozostałe zadania KO).

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

Nie było w tym roku w arkuszu zadań, które okazałyby się łatwe bądź bardzo łatwe dla zdających. W zbiorze sześciu zadań umiarkowanie trudnych znalazły się cztery zadania zamknięte, przy tym dwa z nich dotyczyły problematyki społecznej, jedno – politycznej i jedno – prawnej. Najłatwiejsze z nich – i zarazem w całym arkuszu – okazało się zadanie 1., w którym należało rozpoznać konformizm (poziom wykonania – 69%). Pozostałe zadania tego rodzaju należące do wskazanego zbioru to zadania: 26.1. (należało w nim określić, które z zaprezentowanych zdań nie są opiniami; poziom wykonania – 67%), 15.1. (trzeba było rozpoznać system parlamentarno-komitetowy; poziom wykonania – 57%) oraz 21.1. (należało ocenić prawdziwość zdań, a zadanie sprawdzało umiejętność czytania przepisów prawnych ze zrozumieniem; poziom wykonania – 51%).

Pozostałe dwa zadania umiarkowanie trudne były zadaniami krótkiej odpowiedzi. Zadanie 21.2. dotyczyło problematyki prawnej, a wymagało sformułowania argumentu na podstawie przytoczonych przepisów prawnych (poziom wykonania – 68%). Kolejne zadanie umiarkowanie trudne (zadanie 25.) wymagało rozpoznania jednej z organizacji

międzynarodowych – NATO oraz wpisania jej pełnej nazwy. Wydaje się, że relatywnie wysoki poziom wykonania tego zadania (53%) miał związek z bieżącymi wydarzeniami na arenie międzynarodowej.

Ten zbiór uzupełnić należy zadaniami mieszczącymi się w kategorii zadań trudnych, ale relatywnie łatwymi dla zdających – zadaniami, których poziom wykonania był wyższy niż średni rezultat arkusza o minimum 15 punktów procentowych. Wśród nich znalazło się kolejne zadanie zamknięte – zadanie wielokrotnego wyboru, w którym należało rozpoznać instytucje funkcjonujące w trzecim sektorze (zadanie 5.; poziom wykonania – 49%). Do tego zbioru należy zaliczyć też dwa zadania krótkiej odpowiedzi wymagające podania nazw: typu ruchliwości społecznej (zadanie 3.1.; poziom wykonania – 45%) oraz podatku VAT (zadanie 10; poziom wykonania – 49%). Ten ostatni wynik był pozytywnie zaskakujący, tym bardziej, że zdający mieli także wybrać paragon, na którym wskazano podstawową stawkę tego podatku. Ten relatywnie wysoki rezultat można jednak tłumaczyć nierzadkim, a zaakceptowanym, sposobem rozwiązywania zadania – sposobem, który wymagał wyłącznie selekcji informacji z materiału źródłowego. Dwa kolejne zadania z tej kategorii to zadania krótkiej odpowiedzi wymagające nieco dłuższej wypowiedzi. W pierwszym z nich należało sformułować na podstawie wykresu wniosek oraz uzasadnić go, przytaczając odpowiednie dane (zadanie 6.; poziom wykonania – 45%), a w drugim – wyjaśnić działania organizacji pożytku publicznego związane z możliwością otrzymywania 1 procenta podatku dochodowego od osób fizycznych (zadanie 8.; poziom wykonania – 49%).

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

W tegorocznym arkuszu sześć zadań okazało się bardzo trudnych dla zdających, przy tym – jak już wspomniano – aż cztery z nich dotyczyły problematyki stosunków międzynarodowych (zadania: 26.3., 27., 28. i 29.), a pozostałe dwa – zagadnień politycznych (zadania: 17. i 26.2.). Wszystkie te zadania wymagały do rozwiązania m.in. twardej wiedzy przedmiotowej. Ten zbiór uzupełnić należy dwoma zadaniami charakteryzującymi się ostatnią cechą, a mieszczącymi się w wartości granicznej (20%) przedziału zadań trudnych (zadania: 4. i 16.).

Dwa zadania z powyższych kategorii były zadaniami zamkniętymi, przy tym zadanie 28. miało formę zadania na dobieranie, a zadanie 4. – zadania prawda–fałsz. W zadaniu 28. należało skonfrontować mapy przedstawiające państwa członkowskie Wspólnot Europejskich lub Unii Europejskiej z taśmą chronologiczną, na której umieszczono nazwy źródeł prawa pierwotnego tych organizacji. Poziom wykonania tego zadania, który wyniósł tylko 11%, obrazuje słabą orientację zdających w etapach integracji europejskiej. Rozwiązanie zadania 4., którego poziom wykonania – jak już wskazano – wyniósł 20%, także sprawdzało umiejętności złożone. Wymagało ono zarówno odczytania mapy Polski z zaznaczonymi gminami z językiem pomocniczym mniejszości, jak i wiedzy na temat rozmieszczenia tych mniejszości oraz ich statusu prawnego.

Sześć z ośmiu tak wybranych zadań to zadania otwarte, przy tym trzy z nich wymagały udzielenia nieco dłuższej odpowiedzi, a trzy – podania odpowiednich nazw. Spośród zadań drugiego wskazanego rodzaju najslabiej maturzyści rozwiązyali zadanie 27., którego poziom wykonania wyniósł 12%. Błędne odpowiedzi zdających wskazują nie tylko na pewne braki w wiedzy merytorycznej (jak w przykładzie 1.), ale także i na brak orientacji w problematyce

konfliktów międzynarodowych oraz w mapie Azji (przykład 2. i 3.) lub mapie świata (przykład 4.).

Przykład 1.

Konflikt opisany w tekście dotyczy historycznego obszaru (A.) Góry, na którym dominuje ludność muzułmańska. Południowa część tego obszaru jest kontrolowana przez (B.) Indie Ludność tej części obszaru jest wspierana przez (C.) Pakistan – państwo, które kontroluje północno-zachodnią część historycznej prowincji. To państwo oznaczono na mapie numerem (D.) 1 .

Przykład 2.

Konflikt opisany w tekście dotyczy historycznego obszaru (A.) ~~Mezopotamia~~ Syria, na którym dominuje ludność muzułmańska. Południowa część tego obszaru jest kontrolowana przez (B.) Irak Ludność tej części obszaru jest wspierana przez (C.) ~~Irak~~ Irak – państwo, które kontroluje północno-zachodnią część historycznej prowincji. To państwo oznaczono na mapie numerem (D.) 3 .

Przykład 3.

Konflikt opisany w tekście dotyczy historycznego obszaru (A.) ~~Chiny~~ Tajwan, na którym dominuje ludność muzułmańska. Południowa część tego obszaru jest kontrolowana przez (B.) USA Chiny Ludność tej części obszaru jest wspierana przez (C.) ~~USA~~ Japonia – państwo, które kontroluje północno-zachodnią część historycznej prowincji. To państwo oznaczono na mapie numerem (D.) 2 .

Przykład 4.

Konflikt opisany w tekście dotyczy historycznego obszaru (A.) Tybet, na którym dominuje ludność muzułmańska. Południowa część tego obszaru jest kontrolowana przez (B.) Stany Zjednoczone Ludność tej części obszaru jest wspierana przez (C.) Korea Południowa Północna – państwo, które kontroluje północno-zachodnią część historycznej prowincji. To państwo oznaczono na mapie numerem (D.) 2 .

Poziom wykonania zadania 29. – kolejnego z zadań tego rodzaju – wyniósł 14%, co wskazuje na problemy większości maturzystów z rozpoznawaniem instytucji Unii Europejskiej. Część błędnych odpowiedzi zdających była związana z ich niewystarczającą wiedzą na temat kompetencji tych instytucji (jak w przykładzie 5. i 6). Bywały jednak także

odpowiedzi wskazujące na brak orientacji w całym systemie instytucjonalnym tej organizacji (przykład 7.).

Przykład 5.

Instytucja 1. –	Rada Europejska
Instytucja 2. –	Parlament Europejski
Instytucja 3. –	Komisja Europejska

Przykład 6.

Instytucja 1. –	Komisja Europejska Rada Unii Europejskiej Komisja Europejska
Instytucja 2. –	Parlament Europejski
Instytucja 3. –	Rada Unii Europejskiej

Przykład 7.

Instytucja 1. –	Europejska Rada Europy
Instytucja 2. –	Bank Europejski
Instytucja 3. –	Europejska Rada Ministrów

Kolejnym zadaniem otwartym wymagającym podania nazw było zadanie 16., któremu towarzyszyły przepisy *Konstytucji RP* na temat odpowiedzialności parlamentarnej rządu – tak solidarnej, jak i dotyczącej poszczególnych ministrów. Poziom wykonania tego zadania, który wyniósł 20%, wskazuje, że maturzyści mają niemałe problemy w tej materii. Zdający często nie podejmowali się realizacji zadania, a błędne odpowiedzi z realizacji podjętych wskazują na braki w wiedzy merytorycznej (jak w przykładach 8. i 9.) lub próby udzielenia odpowiedzi bez zastosowania się do polecenia (przykład 10.).

Przykład 8.

Rozwiązanie przyjęte w art. 158 ust 1. nosi nazwę (1.)	absolutnego	wotum
nieufności. Jego pierwowzór występuje także w systemie politycznym jednego z sąsiadów Polski – w (2.)	Niemiec	
dotyczą (3.)	prawnej	odpowiedzialności Rady Ministrów lub jej członków.

Przykład 9.

Rozwiązanie przyjęte w art. 158 ust 1. nosi nazwę (1.)	Kolegia	wotum
nieufności. Jego pierwowzór występuje także w systemie politycznym jednego z sąsiadów Polski – w (2.)		
dotyczą (3.)	konstytucyjnej	odpowiedzialności Rady Ministrów lub jej członków.

Przykład 10.

Rozwiązanie przyjęte w art. 158 ust 1. nosi nazwę (1.) wprowadzenia..... wotum nieufności. Jego pierwowzór występuje także w systemie politycznym jednego z sąsiadów Polski – w (2.) Greczech..... . Oba przytoczone przepisy prawne dotyczą (3.) poniesienia..... odpowiedzialności Rady Ministrów lub jej członków.

Najsłabiej spośród zadań krótkiej odpowiedzi wymagających nieco dłuższej wypowiedzi wypadło zadanie 26.2., w którym zdający mieli – odnosząc się do definicji państwa – podać argumenty potwierdzające, że Syrię z drugiej dekady XXI wieku można nazwać państwem upadłym. Zadanie to poprawnie rozwiązało tylko 9% zdających, co wskazuje, że mają oni znaczne problemy z użyciem wiedzy z różnych tematycznie zakresów przedmiotu (w tym przypadku prostej wiedzy z bloku *Polityka* i wiedzy z zakresu problemów międzynarodowych). Co interesujące, większość błędnych odpowiedzi dotyczyła braku wiedzy na temat klasycznej definicji państwa, przy tym ich część wskazywała na utożsamianie przez zdających państwa z państwem demokratycznym czy efektywnym (przykład 11. i 12.). Bywały także odpowiedzi wskazujące na brak orientacji w konflikcie syryjskim (przykład 13.) albo na brak odniesienia tego konfliktu do elementów składowych występujących w definicji państwa (przykład 14.).

Przykład 11.

- Państwo jest powinno kierować się demokracją, podczas gdy w Syrii ~~ma~~ występuje władza autokratyczna.
- Główną przyczyną jest w konfliktach wewnętrznych, które nie występują we wzorcowym państwie

Przykład 12.

- Państwo w Libii nie ma stabilnej władzy państwowej przynajmniej ośmiu ludzi
- Państwo Libiiego gospodarstwa nie jest na tyle wydolne by zabezpieczyć podstawowe potrzeby ludności

Przykład 13.

- Brak określonej gminy państwa, urzędów itp.
- Brak określonego terytorium państwa na arenie międzynarodowej.

Przykład 14.

- państwo to tak jak i wiele dotknięte było arabską wiosną, które świadczy o nieoptycznej sytuacji w Syrii
- na terenie Syrii wytworzyło się państwo islamskie terroryzujące mieszkańców kraju

Także na niezadowalającym poziomie (15%) rozwiązano zadanie 26.3. – zadanie dotyczące funkcjonowania Organizacji Narodów Zjednoczonych. Aż 85% zdających nie połączyła kwestii blokowania sankcji przez Chiny z faktem, że państwo to ma status stałego członka Rady Bezpieczeństwa tej organizacji i przysługującym mu z tego tytułu prawem weta. Przykłady niepoprawnych realizacji zdających wskazują na pomyłki w zakresie struktury i zasad ONZ (przykład 15.), ale także na brak realizacji polecenia (przykład 16.) czy na kłopoty w zakresie rozumienia czytanego tekstu (przykłady 17. i 18.).

Przykład 15.

Pełin mógł sfinansować i lobbować ze nie wprowadzić sankcji na KRCO, bo w ONZ takiego typu sankcje się nie wprowadzają. Jednym z podmiotów ONZ jest Światowa Organizacja Handlu, które umożliwia Chinom takie działanie.

Przykład 16.

Zdanie 7 opisuje ~~Chiny~~ zwiększenie się przychylności Chin do nałożenia sankcji na KRLD, a zdanie 8 opisuje właśnie sankcje nałożone na Koreę Południową.

Przykład 17.

ONZ działa, aby zapewnić pokój na świecie, dlatego...
wspieranie kraju totalitarnego powoduje, że się wrogacza...

Przykład 18.

ONZ by zapewnić bezpieczeństwo wszystkim państwom członkowskim i poprzez...
Korei Północnej... chcieli wywrzeć na Korei presję i by nie był...
osobą jej pozabawiać jej zwolenników takich jak Chiny...

Poziom wykonania kolejnego zadania z tej kategorii – zadania 17. – także wyniósł 15%. Zadanie wymagało wskazania podobieństw i różnic w zakresie działań Prezydenta RP w przypadku ustawy zwykłej oraz ustawy o zmianie konstytucji, przy tym w przypadku tej ostatniej zdający mogli skorzystać z przytoczonych przepisów prawnych. Niepoprawne odpowiedzi maturzystów były związane nade wszystko z brakiem odpowiedniej wiedzy dotyczącej procedury legislacyjnej – tak tej dotyczącej ustawy zwykłej, jak i wiedzy w zakresie ustawy o zmianie konstytucji w aspektach, których nie dotyczyły przepisy prawne z materiału źródłowego. Błędy popełniano zarówno w podobieństwach (przykład 19.), jak i w różnicach (przykład 20.) oraz w obu tych aspektach porównania (przykład 21.).

Przykład 19.

Podobieństwa:

- Może skierować ustawy do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją
- może kierować przekazane ustawę do Sejmu w celu prawowego rozpatrzenia

Przykład 20.

Różnice:

- Z zwykłym procesie legislacyjnym Prezydentowi RP przysługuje inicjatywa ustawodawcza, z tym który jest przedstawiony w poniższych przepisach nie przysługuje.
- Prezydent RP nie może wysłać ustawy do Trybunału Konstytucyjnego, gdyż ten organ sam orzeka czy ustawa jest zgodna z Konstytucją RP.

Przykład 21.

Podobieństwa:

- Zgodnie z art. 123 Konstytucji RP, jak i przy przedłożeniu ustawy zwykłej, Prezydent RP musi podpisać ustawę.
- Prezydent RP może na prawo proponować referendum w istotnych sprawach.

Różnice:

- ^{RP ma ma} Prezydent ^{RP} nie ma inicjatywy ustawodawczej w kwestii zmiany Konstytucji RP, a posiada ją w kwestii zwykłej ustawy.
- Prezydent ^{RP} nie ma również ustawy o zmianie Konstytucji RP, a w przypadku ustawy zwykłej podpisuje w takim przypadku.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na zadania, których poziom wykonania był niższy niż średnia dla całego arkusza, a których rozwiązanie nie wymagało wykorzystania głębszej wiedzy przedmiotowej. Spośród tego typu zadań najgorzej zostało rozwiązane zadanie 12.1. Tylko 20% zdających na podstawie wyników wyborów z 2011 i 2015 roku (tak procentu głosów, jak i uzyskanych mandatów) było w stanie poprawnie sformułować argument i kontrargument do tezy: *Polski system partyjny jest stabilny*. W części odpowiedzi – szczególnie w przypadku kontrargumentu – mylono kwestie niestabilności z pluralizmem (przykład 22.). Inne niepoprawne odpowiedzi wskazują na problemy z rozumieniem polecenia (jak w przykładzie 23.), przy tym w niektórych tego typu wypowiedziach widać pewien poziom wiedzy na temat systemu wyborczego czy zależności między nim a systemem partyjnym (przykład 24.).

Przykład 22.

Argument – Jest stabilny, ponieważ mająccej mandatu w dwóch tabelkach wykazywały te same dwie partie (PO i PiS) i w przypadku II tabelki bez partii PiS posiadała większość w Sejmie.

Kontrargument – Jest niestabilny, ponieważ partie zasiadające w Sejmie RP reprezentują odmienne ideologie – dwie drożnicowanie.

Przykład 23.

Argument – Partia polityczna, która sprawuje władzę, zawsze ma większość (większą od pozostałych) liczb mandatów.

Kontrargument – Połączenie się pozostałych partii w koalicję w partii ugrupowań może spowodować, że partia ugrupowań nie będzie dysponowała większością w Sejmie.

Przykład 24.

Argument – ..Dzięki.. program.. wyborczym.. nie.. ma.. rozdrobienia..... ..politycanego, .. sa .. partia.. rządząca.. ona.. pozycje.....
Kontrargument – ..Metoda.. d' Hont'a.. wykorzystywana.. w.. systemie ..polskim.. może.. być.. niesprawiedliwa.. Mimo.. różnicy.. 13,49 % ..między.. Pis.. i.. Po.. w.. drugiej.. tabeli, ..pienwsze.. partie.. zdobyła.. aż 97.. mandatów.. więcej.. W.. tej.. metodzie.. duże.. partie.. uzyskują.. dużo więcej.. niż.. te.. odrobiny.. mniejsze..

Kolejnym zadaniem o relatywnie słabym poziomie wykonania, które także wymagało podania argumentu i kontrargumentu na podstawie materiału źródłowego, było zadanie 3.2. Jego poziom wykonania (27%) świadczy o tym, że blisko 3/4 zdających miało problemy z właściwym zrozumieniem polecenia i/lub tekstu. Najczęstszy problem maturzyści mieli ze sformułowaniem kontrargumentu – formułowali go albo na bazie zdania tekstu dotyczącego przeszłości, a nie teraźniejszości (przykład 25.), albo – w oderwaniu od tego tekstu (przykład 26.). W ostatnim przykładzie w oderwaniu od tekstu sformułowano i argument, choć wiele było realizacji, w których argument nie był trafny, gdyż abstrahował od gradacji awansu społecznego (przykład 27.). Niektóre realizacje wskazują też na problemy zdających z logicznością budowanej argumentacji (przykład 28.).

Przykład 25.

Argument – ..Osoba.. urodzona.. w.. rodzinie.. w.. mającej.. 20%.. szans..... ..do.. sukcesu, ..bez.. wykształcenia, ..ma.. tylko.. 5%.. szans.. aby.. zrobić ..przeżyć.. się.. do.. sukcesu.. kulturalnego.....
Kontrargument – ..Stany.. Zjednoczone.. przez.. długie.. lata.. były.. krajem, ..w.. którym ..młodzi.. dochodzą.. 11.. z.. 100.. milionów.. do.. fortunu.. poprzez.. jednego.. podwójnie.. zrobić

Przykład 26.

Argument – ..System.. USA.. jest.. ustalony.. w.. taki.. sposób, ..że.. ludzie.. mogą ..żyć.. na.. poziomie.. społecznym.. swojego.. pochodzenia, ..ale.. przez.. finanse.. nie ..są.. w.. stanie.. (lub.. jest.. to.. prawie.. niemożliwe) ..podwyższenia.. swojej.. pozycji.. społecznej.....
Kontrargument – ..Pomimo.. nieprzebiegłego.. systemu.. niektórzy.. ludzie.. są.. w ..stanie.. podnieść.. swój.. poziom.. społeczny.. poprzez.. np. ..dobrze.. prosperującą ..firmę, ..stypendia.. lub.. szczęście.. (np. ..w.. loteriach).....

Przykład 27.

Argument – ...Osoby pochodzące z najniższej grupy społecznej dochodowej mają jedynie 5% szans na awans...
 ...społeczny, przez co jest to bardzo trudne.

Kontrargument – ...Zdobycie wykształcenia wyższego pozwala...
 ...i umożliwia awansowanie pozycji społecznej na wyższą,
 dlatego nie trzeba „dziedziczyć” po rodzicach tej pozycji.

Przykład 28.

Argument – ...Sąsiedzi na wsi nie mają awansu społecznego...
 ...a mieszkający w mieście mają 5% szans na awans.

Kontrargument – ...Sąsiedzi na wsi mają awans...
 ...a mieszkający w mieście mają 5% szans na awans.

Podobne problemy maturzyści mieli z rozwiązaniem zadania 9., w którym na podstawie tekstu należało porównać funkcjonowanie nieformalnych grup interesu działających w szarej strefie w dwóch typach państw. Poprawnie udało się to wykonać tylko 26% zdających. Błędy popełniano zarówno w formułowaniu podobieństwa (przykład 29.), jak i różnicy (przykład 30.). Bywały też prace, w których niepoprawnie przepisywano fragment tekstu czy traktowano zbieżne pojęcia jako różne (odpowiednio – podobieństwo i różnica z przykładu 31.).

Przykład 29.

Podobieństwo – ...Obie grupy są bezkarne i ~~władne~~ ^{sprawy} ~~władne~~ ^{władne}...
 ...władne w danym kraju. Są również nieformalne.

Różnica – ...pierwsza grupa działa przy użyciu aktorów państwowych,
 druga osobiście sprawuje władzę jako aktorzy polityczni.

Przykład 30.

Podobieństwo – ...W obu państwach grupy interesu są powiązane z aktorami państwowymi...
 ...i „związane” z aktorami państwowymi (pośrednio).

Różnica – ...W państwie „A” grupy interesu są powiązane z aktorami państwowymi...
 ...politycznymi. W państwie „B” grupy interesu są powiązane z aktorami państwowymi...

Przykład 31.

Podobieństwo – niформalne grupy interesu korzystające z usług aktorów zarządzających państwem.
Różnica – W „państwie częściowo zwłasczonym” istnieją aktorzy państwowi i w „państwie klanowym” aktorzy polityczni.

W tym roku w porównaniu z poprzednimi latami znacznie wzrósł – jak już wskazano – poziom wykonania wypracowania (zadanie 31.), przy tym wzrósł tak, że pierwszy raz zadanie tego typu należy usytuować wśród zadań trudnych, a nie – bardzo trudnych. Oczywiście – tak jak dotychczas – większość zdających nie podjęła się jego realizacji, a ci, którzy wykonywali to zadanie, najczęściej osiągnęli poziom I lub się do niego zbliżali. Wskazana różnica w poziomie wykonania w stosunku do lat ubiegłych jest związana z popularnością tematu 1. wypracowania, którego realizacja na I poziomie była możliwa dzięki adekwatnemu wykorzystaniu zamieszczonych materiałów źródłowych. Przykład 32. to właśnie niepozbowione wad wypracowanie, którego aspekt drugi (czynniki różnicujące poziom bezrobocia) i czwarty (polityka państwa wobec bezrobocia) były zrealizowane dzięki wykorzystaniu materiałów źródłowych. Dodanie przez zdającego małego fragmentu na temat przyczyn bezrobocia (aspekt trzeci) umożliwiło mu uzyskanie za realizację 7 z 12 punktów.

Przykład 32.

Bezrobocie jest problemem dotyczącym wielu obywateli. Jest charakterystyczne dla systemu kapitalistycznego, w którym jednostka sama musi zająć się sobą i możliwością wykonywania pracy. Z pewnością można stwierdzić, że jest to problem niezwykle złożony. U jego podstaw leży wiele czynników, a państwa muszą starać się go rozwiązać, co często jest niezwykle trudnym zadaniem. Bezrobocie niesie za sobą także konsekwencje, które mogą być ważne dla państwa, a z pewnością dla obywateli nim dotkniętych. W tej pracy przedstawię przyczyny, różnicowanie,

skutki i podjęte przez władzę działania dotyczące bezrobocia w Polsce XXI wieku.

Charakteryzując problem bezrobocia należy zacząć od powodów jego występowania. Można zauważyć, że wykształcenie ma znaczący wpływ na zdolność podejmowania pracy. Jak podają źródła, w grudniu 2018 roku aż 322 tys. obywateli z wykształceniem średnim było bezrobotnymi w łonie do 136,5 obywateli zmagających się z tym samym problemem, ale posiadających wykształcenie wyższe. W przypadku osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym, liczba osób nieposiadających zatrudnienia sięgała ponad 500 tys. Można zatem wywnioskować wnioski, że wykształcenie jest istotnym aspektem w przypadku istnienia bezrobocia. Problem ten wynikać może również ze środowiska z jakiego wywodzą się ci ludzie. Często osoby jednostkom z rodzin patologicznych trudno stanąć na nogi i zgłubić z przyjętymi normami życia i pracować. Warto zauważyć, iż osoby niepełnosprawne także mogą mieć trudności z podjęciem pracy, w skutek czego stają się bezrobotnymi. Jest zasadnym stwierdzić,

że są przypadki, w których jednostki same decydują się na niepoolejmnianie jałowego człowieka zawału, gdyż nie mają na to ochoty.

Kwestią związaną z problemem bezrobocia jest jego różnicowanie, gdyż wiele czynników ma na nie wpływ. Porównując stopę bezrobocia między mężczyznami a kobietami, łatwo zauważyć, że jest ona większa wśród kobiet, gdyż np. w roku 2002 sięgała 21% wśród kobiet, a wśród mężczyzn 19%.

Sytuacja wyrównała się w ^{latach} 2015 - 2017, ale od roku 2018 znów wzrósł odsetek bezrobotnych kobiet. Na ~~poziomym~~ ^{Bezrobocie zróżnicowane} bezrobocie nie jest także co do miejsca występowania.

~~Sytuacja zmienia się~~ ^{Zmienia się} to natomiast na przestrzeni lat. W pierwszej dekadzie XXI wieku było większe w miastach niż wsiach, ~~na~~ natomiast uległo to zmianie po roku 2013 i teraz to na wsiach bezrobocie jest większe niż w miastach. Różnica występuje także jeśli ~~na~~ spojrzymy na mapę Polski z podziałem na województwa. Można zauważyć, że na wschodzie kraju stopa waha się od 7% do 10,4%. Najmniejsza jest w województwach wielkopolskim, mazowieckim, łódzkim, śląskim i pomorskim, gdzie sięga od 3,2% do 4,9%. Można zatem wnioskować, iż dysproporcja

wpływającym na różnicowanie bezrobocia, oprócz płeć, jest miejsce zamieszkania. Warto również przeanalizować jak wygląda sytuacja jeśli chodzi o wiek osób bezrobotnych. Ich największy odsetek to jednostki między 25 a 44 rokiem życia, gdyż sumując jest ich ponad 500 tys. na 968,9 bezrobotnych ogółem. Najmniejsza liczba osób nieposiadających zatrudnienia to ludzie do 24 roku życia. Może się to wiązać z faktem włączania przez nich na studia, które zajmują ich większą część czasu. Mówiąc o bezrobociu nie należy zapominać o jego skutkach. Długotrwały stan nieposiadania zatrudnienia może się wiązać z problemami natury psychicznej i np. prowadzić do depresji. ~~Sk~~ Łączą się także z skłonnością popadania w nałogi np. chorobę alkoholową. Prowadzić może również do dewiacji, gdyż ludzie chcąc przeżyć bez stałego zarobku mogą zacząć kraść. Aby zapobiec takim lub podobnym skutkom bezrobocia, państwo musi podejmować konkretne kroki. Jednym z nich jest tworzenie nowych miejsc pracy. Jak widzieć na Tabeli 2. w roku 2018, aż 174,9 tys. osób bezrobotnych podjęło pracę i lub udało się

na szkolenie bądź staż. To właśnie szkolenia i staże są następną formą polityki państwa wobec bezrobocia. Daje to możliwość osobom bezrobotnym nabycia nowych umiejętności, które w przyszłości pozwolą im na polanie pracy.

Nie można nie zapisać się ze stwierdzeniem, iż bezrobocie to problem niezwykle obszerny i złożony. Ma różne przyczyny i wiele kwestii wpływa na jego zróżnicowanie w państwie. Jego skutki są negatywne, a polityka państwa dąży do zminimalizowania stopy bezrobocia. Pocięszające jest jednak to, że w ostatnich latach możemy zauważyć tendencję do spadku bezrobocia w Polsce.

Wnioski

Wiedza o społeczeństwie to przedmiot interdyscyplinarny, a różnorodność treści (socjologia, politologia, prawo, stosunki międzynarodowe, ekonomia) jest jednym z powodów, że staje się on szczególnie trudny do opanowania. Analiza prac tak poprzednich, jak i tegorocznych maturzystów wykazała także duże zróżnicowanie poziomu wiedzy i umiejętności sprawdzanych na egzaminie. Rezultaty egzaminu kolejny raz przeczą opinii, że można uzyskać wysoki wynik z matury z wiedzy o społeczeństwie, posiadając jedynie orientację w bieżących wydarzeniach społeczno-politycznych, a bez należytej wiedzy z różnych poziomów nauczania przedmiotu, także charakterystycznej dla IV etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym. Trzeba jednak podkreślić, że średni rezultat matury z przedmiotu był w tym roku najlepszy, a wpływ na to miał także najlepszy w maturze obowiązującej formuły poziom wykonania wypracowania.

Najslabiej na tegorocznym egzaminie wypadły zadania, w których maturzyści powinni wykazać się posiadaniem wiedzy przedmiotowej, szczególnie z zakresu tematyki stosunków międzynarodowych, ale i tematyki bloku *Polityka*. Cieszy natomiast fakt, że utrzymał się taki jak w zeszłym roku, a relatywnie wysoki, poziom wykonania zadań o tematyce prawnej, zbliżając się do tego z zadań z zakresu bloku *Spółeczeństwo*.

Poziom wykonania zadań z tegorocznego arkusza maturalnego z wiedzy o społeczeństwie wskazuje oczywiście, że niezależnie od formuły matury, największą bolączką zdających jest kwestia braków w wiedzy przedmiotowej, stąd ważne powinno być jej usystematyzowanie

i utrwalenie. Tegoroczny egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie, podobnie jak ten przeprowadzony w ubiegłym roku, wykazał także, że zdający mają coraz większe problemy z czytaniem ze zrozumieniem poleceń oraz materiałów źródłowych. Przy tym coraz większą trudność sprawia im wykorzystanie owych materiałów do budowy argumentacji czy porównywania. Można wnioskować, że poziom umiejętności tegorocznych absolwentów w sprawdzanym zadaniami obszarze jest niższy niż w latach ubiegłych.